

Riekkoa – kanakoira

■ Kesällä riekkouros on punaisruskeaa ja mustatäpläinen, naaras ruosteenkeltaisen ja mustan kirjava. Siipien alapinnat ja vatsa ovat valkoiset. Syksyllä riekko alkaa vaihtaa asuaan valkoiseksi pian ruskan jälkeen hyvissä ajojen lumen tuloa. Talvella molemmat sukupuolet ovat pyrstösulkia lukuun ottamatta puhtaan valkoisia.

Riekko sekoitetaan ylempänä tunturialueilla helposti sukulaiseensa kiirunaan. Lintujen erottaminen toisistaan pelkästään ulkonäön perusteella on harjaantuneellekin vaikeaa. Nyrkkisääntönä on, että tunturipaljakalla pensasrajan alapuolella esiintyvät ovat riekkoja ja ylempänä havaitut kiirunoita.

Kiirunan narinat erottuvat myös selkeästi riekon päkätyksestä. Lisäksi riekko on hieman kookkaampi, mutta metsästystilanteessa ei kokoeroa voi pitää riittävänä tunnusmerkkinä.

Metsästäjät kuulevat monesti rauhallista naputtelua, kun riekot aistivat jotain outoa tapahtuvan. Ääntely muuttuu hermostuneemmaksi sitä mukaa, kun häiriötekijät voimistuvat.

Pakoreaktion aikana riekko päryttää kunnan sarjan painokelvontonta tekstiä ja siirtyy usein hyvin lyhyen matkan jäykin siivenis-kuin. Heti laskeuduttuaan se kipittää suojaan. Ääntely tyssää yleensä jalkautumisen yhteydessä.

Riekko on suurimman osan vuodesta varsin näkymätön lintu. Osansa tähän tuovat vuodenaikojen mukaan maastoon sulautuva höyhenpuku ja pohjoisen laajat selkoset, jossa kulkijoita on vähän.

Alkusyksystä riekko elää pareitain tai poikueittain hyvin vaihtelevissa maastoissa. Lintuja voi tavata alamaista aivan puuttomaan paljakkaan. Suuret parvet löytyvät monesti kaukaa tunturista. Lehtien pudotessa linnut siirtyvät lähemmäksi puurajaa, ennen kaikkea petolintuja pakoon. Lumentulon myötä ne siirtyvät taas takaisin lumialueille.

Riekon liikkumiseen vaikuttaa myös ruokatilanne. Alkusyksystä linnut syövät mm. variksenmarjaa ja mustikkaa. Lumentulon jälkeen ruokavalion muodostavat tunturikoivujen urvut.

Riistalintu

Riekko lukeutuu tärkeimpiin riistalintuihimme. Pohjoisimmassa La-

pissa (Enontekiö, Inari, Utsjoki) sitä pyydetään tunturi- ja jokivarsikoivikoissa ansoilla ja ampuen syyskuun 20. päivästä maaliskuun loppuun asti, kun pyyntiaika muualla maassa (Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Pohjanmaa, Keski-Suomi, Oulu, Kainuu sekä muu Lappi) päättyy jo lokakuun 31. päivää.

Pohjois-Lapissa on vielä muutamia ammattimetsästäjiä, joiden pääasiallinen kohde on riekko. He käyttävät yksinomaan ansalankoja, jolloin linnusta saadaan paisti ilman hampaissa narskuvia hauleja.

Tunturialueilla liikkuvan voi yllättää valkoisenkirjava riekko, joka lentoon lähtiessään kirota päräyttää säikyttäjänsä perin pohjin. Joskus noita kiroilijoita voi singahtaa kulkijan jaloista melkoisina parvina, sillä paikoin riekko on hyvin runsaslukuinen.

Riekko tuo myös toimeentuloa matkailuyrityksille, vaikka pohjoisessa maanomistajana Metsähallitus onkin rajoittanut lupien saantia melkoisesti. Utsjoen, Inarin ja

Enontekiön lupakiintiöistä ja -alueista neuvottelevat Metsähallitus, paliskunnat, saamelaiskäräjät, riistanhoitoyhdistykset ja matkailuyrittäjät. Lupien myyntijärjeste-

ralla tai ilman

rättyihin nautintaoikeuksiin. Mutta riekostus koirien kanssa kiehtoo jahtiväkeä eteläistä Suomea myöten vuodesta toiseen.

Pohjoisessa sanotaan, että metsästyksistä jalointa on kulkea koiran kanssa jaloin. Koiramiehissä ja -naisissa on kahta koulukuntaa. Mannermaiset ja englantilaiset seisijat. Mannermaisiin rotuihin lasketaan saksan- ja munsterinseisijat, spinonet, bretonit jne. ja englantilaisiin pointterit, englannin-, irlannin- ja gordoninsetterit.

Kun on koulukuntia, on myös mielipide-eroja. Itselläni on kokemuksia molempien ryhmien koiraroduista riekonpyynnissä, mutta viime aikoina olen liikkunut enemmän settereiden kanssa.

Toinen usein käytetty jahti-muoto on kulkea ase tanassa ilman koiraa pitkin ja poikin tuntu-reita siinä toivossa, että edestä pölähtää lentoon riekko tai useampi. Varsinkin kauden alussa menetelmä voi olla erittäin tuottoisa, kun poikueet ovat yhdessä. Silloin voi jollekin saalisahneuden iskiessä lipsahtaa reppuun muutama lintu yli kiintiönkin. Yhteenlaskutaitoa pitäisi harjoitella ennen jahtiin lähtöä.

Alkukaudesta poikaslinnut voivat olla kokeneellekin koiralle vaikeita seisottavia, kun linnut juosta viipottavat kanervikossa välittämättä koiran hypnoottisesta kat-

▼ **Ilman koiraa metsästävät voivat kulkea linjassa ja yrittää pudotusta edestä karkkoavista linnuista.**

lyistä vastaa yksin Metsähallitus.

Syksyn riekkolupahakemukset tulee jättää toukokuun loppuun mennessä. Hakemuksista arvioidaan luvansaajat kesäkuun aikana. Ilman lupaa jääneillä on vielä pieni mahdollisuus saada lupa elokuun alussa puhelinmyynnin kautta. Talven lupahakemukset tulee jättää joulukuun loppuun mennessä.

Aktiivista metsästäystä

Riekkosten ansapyynti on ammattimiesten hommia ja sidottu mää-

seesta tuon taivaallista. Tilanteessa metsästäjältä vaaditaan pitkää pinnaa ja koiralta sinnikkyyttä.

Molemmissa metsästyksimuodoissa käytetään yksinomaan haultikkaa, joten metsästäjän ammuntataidot ovat suorassa suhteessa patruunamenekkiin. Riekkomaat eivät ole kiekkoratoja – harjoittelun aika on jo kesällä.

Jonkin verran loppusyksystä näkee paikallisia metsästäjiä kulkemassa riekkomaita pienoiskiväärin kanssa etsimässä ruokalintuja. Valkoinen riekko tummassa maassa erottuu kauas ja tarkalla laukauksella voi saada pataan peru-noille kaveria.

Seisonta

Seisovien koirien kanssa liikkuminen on herrasmiesten hommaa ja kanakoirat ovat korkeasti koulutettuja eläinmaailman maistereita. Tunturi opettaa koiraa metsästäämään ja omistaja tottelemaan. Tosin moni koira näyttää opettavan joskus myös isäntäänsä.

Olen ihastunut englantilaisiin koiriin niiden ystävällisyyden ja kauneuden vuoksi. Niillä on aina hymy huulilla, intoa lähteä töihin ja häntäkin heiluu huokuen luotamusta. Mitä sitä voisi enempiä kaivata jahtikaverilta?

No, jos autoa osaisi ajaa, niin kävisi hakemassa kulkuneuvon lähemmäksi väsynyttä metsästäjää.

Seisovien koirien kanssa metsästäminen on verraten helppoa. Tärkeintä on antaa koirille mahdollisuus ja aikaa etsiä lintuja. Kävellään tai hiihdellään rauhassa, odotellaan ja nautitaan syksyisestä tai talvisesta tunturista.

Liian usein metsästäjä pilaa hyvänkin koiran omalla malttamattomuudellaan. Edetään liian vauhdikkaasti, jolloin koiran "luovit" jäävät vaillinaisiksi.

Seisojilla on erinomainen hajuaisti. Ne löytävät ilmavainulla riekkosten jälkivanan kanervikosta ja pystyvät seuraamaan sitä pitkään. Linnut saattavat ruokaillessaan kulkea maita myöten pitkiä matkoja.

Joskus jokin rypykuoppa voi voimakkaalla hajulla aiheuttaa pientä seisontaa, mutta kokenut koira huomaa petoksen nopeasti ja lähtee uudelleen hakuun.

Avance ja laukaus

Kun sitten eteen löytyy seisottavaa, koira pyrkii mahdollisimman lähelle lintua. Tähän perustuu linnun lumoutuminen paikoilleen ja metsästäjä pääsee verraten reippaasti lähestymään seisontaa.

Sain tästä hyvän oppitunnin,

kun ensimmäisellä kerralla lähdin hiipimään seisonalle. Koiran omistaja katsoi ällistyneenä hiippailuani ja kysyi, mitä oikein olin tekemässä. Yritin kuiskia, että edessä oli lintuja ja tarkoitukseni oli päästä ampumaan jokin niistä.

"Ei seisovalle koiralle hiivitä, vaan mennään reippaasti, kyllä koira pitää linnun maassa", kajahti terävä ohje. Mikäs siinä sitten.

Ja kuinka ollakaan, pääsin reilusti kävellen muutaman metrin päähän koirasta. Omistaja komensi avancen ja koira ajoi linnut lentoon. Sain kaikessa rauhassa ottaa valkoisen pölinän tähtäimeen ja sormen puristus toi selkeän pudotuksen.

Kun koiran edessä on suurempi parvi, voivat linnut lähteä vyörymään eli siirtyilemään lennähdellen tai juosten eteenpäin. Hyvä koira keskittyy kuitenkin omaan lintuunsa, eikä anna vyörymisen häiritä. Silloin seisontaa kannattaa lähestyä hieman rauhallisemmin, sillä pelästynyt parvi voi vetää mukanaan seisottavan linnunkin.

Oikeaoppisesti työskentelevä koira seisoo kuin suolapatsas löytäessään linnut. Mikäli metsästäjä on liian kaukana eikä pääse lä-

hestymään, koira irtoaa seisonalta ja tulee ilmoittautumaan. Kokenut isäntä osaa kyllä tulkita koiran käytöksestä, onko se löytänyt lintuja. Sitten koira painuu takaisin seisomaan ja metsästäjä pääsee nyt lähestymään kohdetta ampumavalmiina.

Sopivalla ampumahollilla ollessaan metsästäjä antaa seisojalle nostoluvan. Se voi olla hienosti "avance" tai suomeksi "aja". Selkeä komento, jolla koira singahtaa kohti lintua. Kun lintu nousee siivilleen, koiran on painuttava maahan tai pysyttävä paikoillaan, sillä kohta paukkuu.

Koira ei saa värähtäkään, ennen kuin isäntä antaa noutoluvan. Vasta tällöin koira noutaa linnun, istahtaa isännän viereen ja luovuttaa sen isännän käteen.

Hyvän kanakoiran ominaisuuksista voidaan mainita myös taito tarkistaa alue mahdollisista raanakoista ja toimittaa nekin isännälle.

Pohjoisen oloissa omistajat kouluttavat koiransa niin sanotuksi "porovapaiksi". Ei ole kunniaksi, että koira laukottaa poroja pitkin tuntureita.

Kanakoira-kokeiden ylituomari Harri Lehtonen kertoo, että eng-

Englantilaiset kanakoirat

■ **Englanninsetteri** on jalostettu etsimään ja seisomaan nimenomaan kanalintuja, mutta sitä voi hyvin käyttää noutajana myös vesilintujahdeissa. Englanninsetteri on riistaintoinen ja luonteeltaan erittäin ystävällinen. Rotu on erityisen vilkas ja vaatii paljon liikuntaa. Lenkkeilyksi ei riitä edes pyörällä juoksuttaminen, vaan koira vaatii tilaa juosta irrallaan, mikä edellyttää perustottelevaisuuskoulutusta.

Jotta koiraa voidaan käyttää metsästämiseen, vaatii se varsin perinpohjaisen tottelevaisuuskoulutuksen. Mitä nuorempana se tapahtuu, sen helpommin koiran kanssa tulee toimeen maastossa.

■ **Irlanninsetteri** on eloisa, tarkkaavainen, älykäs, tarmokas, lempeä ja uskollinen. Niitä on kahta rotua, punainen ja punavalkoinen.

Punainen irlanninsetteri on mitä sopivin kumppani ja ystävä niin kotona kuin metsälläkin. Rotu polveutuu punavalkoisista irlanninsetteireistä ja tuntemattomista yksivärisistä punaisista koirista. Rotutyyppejä oli selkeästi vakiintunut jo 1700-luvulla.

■ **Pointteri** on monipuolinen metsästyskoira, jolla on lähes aina voimakas luontainen seisontataipumus riistalle. Yleensä sitä käytetään kanalintujahdissa niin metsässä kuin pel-

▲ **Englannin- (takana) ja Irlanninsetteri** ovat erinomainen valinta riekkojahtiin.

► **PO Setter's Born To Hunt "Reetu" haussa.**

lollakin, mutta pienellä harjoittelulla sitä voidaan käyttää myös sorsastuksessa tai kyyhkyjahdissa noutajana.

Pointteri on voimakas, mutta notkea, ystävällinen, tasapainoinen ja se hakee riistaa maastossa rivakasti.

Gordoninsetteri on Suomessa vielä

harvinainen, mutta yleistymässä. Niitä rekisteröidään vuosittain viitisenkymmentä. 1800-luvun lopun näytelyinnostuksen myötä menetettiin ulkomuotojalostuksessa metsästysominaisuuksia, mutta ne on saatu palautettua.

Gordoninsetterit sopivat loistavasti metsästyksen hyvän kontaktinpitonsa ansiosta. Ne selviävät karussa maastossa ja ankarissa sääolosuhteissa kuten tuntureilla, minkä vuoksi rotu on Norjassa nopeasti noussut eniten rekisteröidyksi kanakoiraiksi.

Kaikkiaan gordoninsetteri on rauhallinen, hyvin yhteistyöhaluinen ja riistaintoinen.

▲ Utsjoella riekkojahti jatkuu maaliskuun loppuun ja loppukaudesta tarvitaan jo suksia.

lantilaiset koirat eivät luonnostaankaan lähde porojen perään, eikä niitä pentuiän jälkeen kiinnosta myöskään jänikset, kissat tai muut nelijalkaiset. Muiltakin seisojilta saadaan koulutuksen kautta porotaipumukset poistettua.

Pitkin jänkää ilman koiraa

Muutamia vuosia sitten olin mukavassa porukassa Paistunturin alueella Utsjoelta 40 kilometriä Karigasniemelle päin muutaman päivän riekkoja etsimässä. Jahti alkoi 20. syyskuuta ja yöllä oli sataanut ensimmäinen lumihärmä maahan. Sen kehityksenä maaruska oli ruhtinaallisen upea.

Seuraavana päivänä linnut olivat kuitenkin kadonneet, mutta löytyivät uudelleen puurajasta paljon ylempää. 30 kilometrin tunturilenkin jälkeen repuissa keikkui jälleen muutama lintu.

Kolmas päivä oli sitten taival-lusta puuttomassa tunturissa. Lintuja kohtasimme sillä kertaa katajikoista ja korkeista kanervikoista.

Kolmen päivän aikana tuli tehtyä taivalta liki sata kilometriä upeissa maisemissa ja saimme hienoja tiputuksia. Eikä käytössämme

ollut lainkaan koiraa.

Näinkin homma siis onnistuu ja monesti seuruejahtina ketjussa kävely on parasta liikunnan ja metsästyksen yhdistämistä. Välillä tehdään tulet tai hörpätään tunturipurosta kirkasta vettä janoon. Lintuja lähtee läheltä ja kaukaa, tulee ampumatilanteita, osumia ja pummejakin.

Kävelyjahti on tuottoisinta alkukaudesta. Mutta paljon ei riekon poikasessa tuossa vaiheessa ole pataan pantavaa, joten kannattaisi vielä odotella muutama viikko.

Myös talviaikaan maaliskuulle asti on ilman koiraa ihan kannattavaa käydä jahdissa, mutta valkoisen linnun havaitseminen lumisessa ympäristössä on vaikeampaa. Joskus lintu jää melkein kulkijan jalan alle, toisinaan pako-reaktio laukeaa sadan metrin päässä.

Lintujen arkuudesta vielä pari kokemusta. Lokakuussa 2005 olimme kuvaamassa riekkoilmia. Aloituspäivänä maa oli lumeton ja riekot pitkälle valkoisia. Kokeneiden metsästäjien mukaan sellaisella kelillä riekot etsivät maastosta vaa-leampia kohtia ja ovat erittäin arkoja. Mutta kuinka kävikään?

Ylhäällä tunturissa tuuli navakasti. Näimme erään pienen koi-vupuskan juurella neljä lintua koiran seisoessa parin metrin päässä. Lopulta kolme miestä ja ku-vaaja olivat aivan koiran takana, mutta linnut eivät lähteneet mi-hinkään. Vasta kun koiralle ko-mennettiin avance, ne lehahtivat lentoon vähän ennen koiran ham-paita. Kaikkea muuta kuin arkoja.

Seuraavana päivänä satoi pari-kymmentä senttiä lunta ja ajatte-limme lintujen pysyvän erittäin rau-hallisina. Katin kontit. Hyvä kun sie-tivät minuuttia pitempään seison-taa, vaikka valkoisessa maassa val-koisen linnun ei pitänyt olla arka.

Haulikko paras

Lentoonammunnassa haulikko on ainoa riekkoase. Onko se sitten pumppu, puoliautomaatti vai per-intainen kaksipiippuinen, on ma-kuasia.

Haulikoista sanotaan, että perä tekee osuman. Näin todellakin on, sillä ampumatilanne on ohi het-kessä, ei siinä muista pahemmin tähtäyslinjoja korjailla, jos ase ei olkapähän istu.

Riekkojahdissa ampumamatkat ovat verraten lyhyitä. Seisonnalla

pitää monesti jopa jarrutella, et-tei liian läheltä lähtevää lintua rop-sauta. Keitosta tulee muuten mel-ko raskas, kun lihoissa on 36 gram-man haulilataus.

Sopiva ampumamatka voi olla 15–20, ehkä suppealla piipulla vie-lä 25 metriä. Alkukaudesta käytet-ään hyvin hienoja haulieja, joten trappipaukut kolisevat monen ko-keneen riekostajan taskuissa. Piip-pujen supistus voi olla sylinteri ja puolisuuspea. Näin saadaan riittä-vä haulipeitto eri matkoille.

Kauden edetessä riekon höy-henpeite vahvenee ja haulikokoa voidaan kasvattaa 3,25–3,5 milliin.

Yleensä riekkojahdissa ammu-taan etäänntyviä lintuja. Selkä-puolen ”panssari” voi kimmottaa pitemmältä matkalta haulit syr-jään ja osumasta jää vain kasa höy-heniä. Parasta olisikin päästä am-pumaan viistosti sivusta, jolloin ohuen kyljen läpi haulit tunkeu-tuvat oikeaan osoitteeseen ja saa-lis saadaan talteen.

Malttia ampumisessa pitää aina olla. Parvasta on viisainta valita lai-timmaisat linnut, ettei turhaan haa-voiteta muita. Koira löytää haava-konkin, mutta kunnan metsästäjä ei tuota turhaa tuskaa eläimille.

Jamen Eräpalvelut

■ Kaupallista riekonmetsästystä tarjoavan Jamen Eräpalvelujen metsästyksalueita ovat Utsjoen kunnassa Kaldoaivin ja Paistunturin erämaat, joissa on ollut viime vuosina hyvät riekkokannat.

Jamella on käytössä neljä omaa kanakoiraa, mutta myös hieman hampaankolossa nykykäytäntöä vastaan.

Uusi metsähallituslaki astui voimaan vuoden 2005 alussa ja vaikeutti matkailutoimintaa merkittävästi lähinnä metsästyslupien saatavuuden vuoksi. Aikaisemmin matkailuyrittäjille annettiin oma kiintiö ja yrittäjä pystyi kirjoittamaan luvat omille asiakkailleen vaikka jahtipäivän aamuna.

”Nyt kaikki luvat on haettava toukokuun loppuun mennessä ja samassa nipussa ovat kaikki luvanhakijat, joten luvista ei ole takeita. Niinpä toukokuun jälkeen et pysty jahteja myymään, vaikka kalenteri haukottelisi tyhjyyttään syksyllä”, valittelee Jarmo ”Jame” Helander.

Näistä ongelmista huolimatta toiminta jatkuu. Lisätietoja saa puhuhelimitse 0400 894 319.

Riekko on maineensa veroinen myös lautasella ja siitä saadaan loihdittua monia upeita riistaruoikia, joista tämä on Jame Helanderin käsi-alaa.

Jamen riekkopataa neljälle

4 patavalmista riekkoa
1 dl riista- tai kanalientä
1,5 dl vähäsuolaista siiankylkeä kuutioina
0,5 dl silputtua sipulia
2 rkl vehnäjuuhoja
2 dl kermaa
voita
suolaa ja valkopippuria

Ruskista riekot rautapadassa ja kyp-

Jame Helander näyttää, kuinka riekot suolistetaan. Puukkoa ei tarvita lainkaan.

sennä niitä kannen alla n. kahdeksan minuuttia. Nosta padasta ja kääriäse folioon odottamaan.

Paista siiankylkikuutiot, kuullota sipuli ja lisää niiden sekaan riistaliemi ja kerma-vehnäjuuhooseos. Mausta suolalla ja valkopipurilla.

Irrota rinta- ja reisilihat ja pane ne pataan muiden seuraksi. Kuumenna ruoka nopeasti ennen tarjoamista perunalumen tai -muusin ja pihlajan-marjahyytelön kera.